

LÍFEYRISSJÓÐUR STARFSMANNA BÚNAÐARBANKA ÍSLANDS HF.

TRYGGINGAFRÆÐILEG ATHUGUN 2017

2018-04-16

TBG ehf.

Tryggingastærðfræðistofa Bjarna Guðmundssonar ehf.
Grensásvegi 7 – 108 Reykjavík

Til stjórnar og framkvæmdastjóra
Lífeyrissjóðs starfsmanna Búnaðarbanka Íslands hf.

2018-04-16

Eftirfarandi tryggingafræðileg athugun á stöðu Lífeyrissjóðs starfsmanna Búnaðarbanka Íslands hf. í lok árs 2017 er unnin að beiðni stjórnar sjóðsins í samræmi við ákvæði 8. greinar samþykktar sjóðsins. Athugunin er gerð í samræmi við ákvæði l. 129/1997, ákvæði reglugerðar 391/1998 og leiðbeinandi reglur Félags íslenskra tryggingastærðfræðinga um framkvæmd tryggingafræðilegra athugana frá árinu 2002. Tryggingafræðileg athugun var síðast gerð miðað við stöðu sjóðsins í lok árs 2016.

Í tryggingafræðilegri athugun felst samanburður á verðmæti eigna sjóðsins og iðgjalda við þær skuldbindingar til greiðslu lífeyris sem leiða af samþykktum sjóðsins. Lög um starfssemi lífeyrissjóða og samþykktir sjóðsins setja vikmörk fyrir þann mun sem heimill er milli eignaliða og skuldbindinga.

Lífeyrissjóðs starfsmanna Búnaðarbanka Íslands hf. (LsBÍ) veitir réttindi í samtryggingu. Samþykktum sjóðsins var breytt á árinu 2013, áunnin réttindi sjóðfélaga sem látið hafa af störfum tengd vísitölu neysluverðs til verðtryggingar og hækkun um 14%, og sama breyting verður gerð á réttindum virkra sjóðfélaga er þeir hætta störfum. Þá samþykkti ársfundur 2015 2% hækkun allra réttinda sem áunnin voru fyrir lok árs 2014 og ársfundur 2016 samþykkti 10% hækkun réttinda sem áunnin voru fyrir lok árs 2015.

Mat á skuldbindingum byggir á upplýsingum um réttindi sjóðfélaga úr réttindabókhalda sjóðsins sem sjóðurinn lét í té. Við mat eignaliða er einnig stuðst við upplýsingar fengnar úr ársreikningi og fjárhagsbókhalda sjóðsins.

Helstu reikniforsendur sem notaðar eru við athugunina eru :

Ávöxtun eigna sjóðsins verði 3,5% árlega umfram hækkun verðlags
Lífslíkur sjóðfélaga og rétthafa : samkvæmt íslenskri reynslu 2007-2011, að
viðbættri áætlun um lækkun dánartíðni á komandi árum í samræmi við áætlun
Félags íslenskra tryggingastærðfræðinga frá 1.mars 2015
Örorkulíkur sjóðfélaga : 60% af reynslu í íslenskum lífeyrissjóðum 1998-2002,

Reikniforsendur eru óbreyttar frá síðustu athugun.

Skuldbindingar vegna þeirra iðgjalda sem greidd hafa verið til sjóðsins vegna iðgjaldatímabíla fram til loka 2017 kallast áfallnar skuldbindingar. Heildar lífeyrisskuldbindingar sjóðsins eru skuldbindingar sjóðsins þegar einnig er ætlað fyrir réttindum vegna ógreiddra iðgjalda núverandi sjóðfélaga og lúta ákvæði laga um heimil vikmörk eigna og skuldbindingar að mun á heildarskuldbindingum og endurmetnum eignum að viðbættu verðmæti iðgjalda.

Er niðurstaða athugunarinnar að verðmæti endurmetinnar hreinnar eignar sjóðsins að meðtöldum iðgjöldum og frádrögnum mati á rekstrarkostnaði reiknast 21.180,3 milljónir og skuldbindingar vegna lífeyris 20.323,6 milljónir. Hrein eign að frádrögnum skuldbindingum reiknast því 856,7 milljónir, eða 4,2% af skuldbindingum.

Staða sjóðsins er því innan viðmiða l. 129/1997 en þar eru hámark vikmarka milli hreinnar eignar og skuldbindinga 10% á einstöku ári og 5% fyrir stöðu samfellt í fimm ár.

Nánari grein er gerð fyrir forsendum, reikniðferðum og niðurstöðum hér á eftir. Tryggingafræðilegt mat á lífeyrisskuldbindingum ber að skoða sem vænta niðurstöðu úr reiknilíkani þar sem byggt er á forsendum sem eru háðar óvissu. Mismunur milli niðurstöðu reiknilíkansins og raunveruleika geta komið fram bæði vegna tilviljanasveiflna, einkum þegar sá hópur sem reiknað er fyrir er lítill, og einnig vegna þeirrar miklu óvissu sem er um forsendur sem notaðar eru. Forsendur reiknilíkansins lúta að vöxtum, dánarlíkum og fleiru áratugi fram í tímann og því nánast óhjákvæmilegt að frávík komi fram frá þeim forsendum sem reiknað er eftir.

Virðingarfyllt,

Bjarni Guðmundsson, tryggingastærðfræðingur

LÍFEYRISSJÓÐUR STARFSMANNA BÚNAÐARBANKA ÍSLANDS HF.

Lífeyrissjóður starfsmanna Búnaðarbanka Íslands hf. hét áður Eftirlaunasjóður starfsmanna Búnaðarbanka Íslands. Þegar Búnaðarbanka Íslands var breytt í hlutafélag 1. janúar 1998 fékk sjóðurinn nafnið Lífeyrissjóður starfsmanna Búnaðarbanka Íslands hf.

Í kjölfar breytinga samþykkt sjóðsins í ársbyrjun 1998 áttu þeir sjóðfélagar Eftirlaunasjóðs starfsmanna Búnaðarbanka Íslands er starfandi voru í árslok 1997 og greitt höfðu í sjóðinn í a.m.k. 6 ár þess kost að velja á milli þess að fara í A-deild eða B-deild Lífeyrissjóðs starfsmanna Búnaðarbanka Ísland. Þeir starfandi sjóðfélagar sem ekki uppfylltu þetta skilyrði fluttust sjálfkrafa yfir í B-deild. Á árinu 1999 sameinaðist B-deild sjóðsins Lífeyrissjóði bankamanna.

Þeir sjóðfélagar er þegar höfðu hafið töku lífeyris við gildistöku samþykktanna fluttust sjálfkrafa yfir í A-deild án breytinga á lífeyrisgreiðslum eða réttindum.

Sjóðfélagar er áttu geymd réttindi við gildistöku reglugerðarinnar er tók gildi 1. janúar 1998 töldust sjóðfélagar í A-deild. Af þeim eiga nú aðild að sjóðnum aðeins þeir sem áttu geymd réttindi vegna starfstíma sem var lengri en 6 ár, þar sem réttindi sjóðfélaga sem áttu skemmri réttindatíma að baki voru sameinuð Lífeyrissjóði bankamanna, sbr. hér að framan.

Viðmiðun lífeyrisréttinda sjóðfélaga sem látið hafa af störfum var breytt á árinu 2013 samhliða hækkun áunninna réttinda um 14%. Þá var 2015 ákveðin 2% hækkun réttinda allra sjóðfélaga sem áunnin voru við lok árs 2014. Loks var 2016 ákveðin 10% hækkun allra réttinda sem áunnin voru fyrir lok árs 2015.

RÉTTINDAÁKVÆÐI

Lífeyrisréttindi sem sjóðurinn veitir er ævilangur ellilífeyrir frá 65 ára aldri, örorkulífeyrir ef sjóðfélagi verður ófær um að gegna starfi sínu eða missir einhvern hluta launa sinna og örorka er metin amk. 10%, ævilangur makalífeyrir til maka sem sjóðfélagi lætur eftir sig við andlát, og barnalífeyrir vegna fráfalls sjóðfélaga eða töku örorkulífeyris.

Sjóðfélagi sem lætur af starfi og orðinn er 65 ára á rétt á eftirlaunum úr sjóðnum sem miðast við meðallaun síðustu 5 almanaksár hans í starfi miðað við fullt starf. Laun fyrri ára eru við útreikning meðaltalsins umreiknuð til samræmis við breytingu launavísitölu Eftir að taka lífeyris er hafin breytist lífeyrir í sama hlutfalli og vísitala neysluverðs til verðtryggingar, og eru áunnin réttindi hækkuð samhliða um 14%. Fyrir hvert starfsár í fullu starfi ávinnst ellilífeyrisréttur sem er 2,125% af launaviðmiðun, og fyrir hlutastarf samsvarandi. Sjóðfélagi sem hefur öðlast samanlagðan aldur og starfsaldur 95 ár getur hafið töku lífeyris þegar 60 ára aldri er náð án skerðingar áunninna réttinda.

Réttindi þeirra sem höfðu látið af störfum hinn 31.12.1997 og áttu geymd réttindi vegna meira en sex ára starfs miðast við áunninn lífeyrisrétt 7.-9. greinar reglugerðar eftirlaunasjóðs bankans frá 24. mars 1992. Stjórn sjóðsins úrskurðaði viðmiðunarlaun í desembermánuði 1997, sem síðan breyttust í hlutfalli við breytingu launavísitölu.

Árið 2013 júlí var viðmiðun geymdra réttinda og lífeyris breytt í vísitölu neysluverðs til verðtryggingar samhliða hækkun þessara áunnu réttinda um 14%.

Auk þessa eiga erfingjar sjóðfélaga í starfi og erfingjar þeirra sem eiga geymd réttindi vegna meira en sex starfsára og erfingjar lífeyrisþega rétt til eingreiðslu við fráfall sjóðfélaga.

Samantekt þessi um ákvæði samþykkt sjóðsins er ekki tæmandi og er um fyllri upplýsingar vísað í samþykktirnar sjálfar um skilyrði fyrir rétti til töku lífeyris, réttindaákvæði og iðgjaldagreiðslur.

Sjóðurinn tryggir áhættudreifingu vegna örorkuáhattu hjá Verði líftryggingum hf.

GÖGN

Fuglar hf. unnu upplýsingar um lífeyrisréttindi starfandi sjóðfélaga og lífeyrisþega, ásamt upplýsingum um geymd réttindi.

Fyrir hvern starfandi sjóðfélaga fengust upplýsingar um aldur, kyn, og greidd iðgjöld og áunnið réttindahlutfall hvert ár frá og með 1998, áunnið réttindahlutfall og áunninn rétt í lok árs 1998.

Samsvarandi upplýsingar fengust fyrir sjóðfélaga sem hættir eru störfum án þess að hafa hafið töku lífeyris og höfðu greitt iðgjöld til sjóðsins meira en sex ár.

Viðmiðunarlaun voru reiknuð út frá upplýsingum um iðgjaldagreiðslur fyrir þá sem eru í starfi eða hafa látið af störfum eftir 1998. Fyrir þá sem látið höfðu af störfum fyrr var miðað við upplýsingar um viðmiðunarlaun sem fyrir lágu frá fyrri athugunum.

Um lífeyrisþega fengust upplýsingar um greiddan lífeyri í desember, auk áunnins réttindahlutfalls, og auk þess um hjúskaparstöðu og aldur maka.

Einnig er stuðst við tryggingafræðilega athugun frá árinu 2016 og drög að ársreikningi fyrir árið 2017.

REIKNIFORSENDUR OG -AÐFERÐIR

Reikniforsendur fyrir tryggingafræðilegar athuganir íslenskra lífeyrissjóða eru tilgreindar í lögum 129/1997 og reglugerð 391/1998 sem fjármálaráðherra setur með heimild í fyrrgreindum lögum. Tryggingafræðingi er heimilt að víkja frá þessum staðalforsendum ef talið er að sérstakar aðstæður í viðkomandi sjóð verði þess valdandi að aðrar forsendur eigi betur við. Engu að síður skal reiknað eftir staðalforsendum og sú niðurstaða birt til samanburðar. Með reglugerð 391/1998 er Félagi íslenskra tryggingastærðfræðinga falið að útbúa töflur um lífs- og örorkulíkur til nota við gerð tryggingastærðfræðilegra athugana og jafnframt töflur um hjúskapar- og barneignalíkur.

Við tryggingafræðilega athugun Lífeyrissjóðsins starfsmanna Búnaðarbanka Íslands hf. 2016 eru notaðar dánar- og eftirlífendatöflur Félags íslenskra tryggingastærðfræðinga, byggðar á íslenskri reynslu árána 2007-2011, en einnig er ætlað fyrir frekari lækkun

dánartíðni í samræmi við áætlun sem Félag íslenskra tryggingastærðfræðinga vann árið 2014.

Giftingarlíkur og meðalaldur maka eru samkvæmt upplýsingum úr þjóðskrá. Þá er um fjölda barna byggt á íslenskum barneignalíkum. Varðandi örorku er notaðar íslenskar örorkulíkur byggðar á reynslu íslenskra lífeyrissjóða árin 1998-2002, með 40% lækkun örorkutíðni.

Rekstrarkostnaður til framtíðar skal skv. reglugerð 391/1998 metinn á grundvelli meðaltals kostnaðar sjóðsins árin 2015-2017, uppfærðum til verðlags í lok árs 2017. Kostnaði er skipt milli áfallinnar og heildarskuldbindinga í hlutfalli við skuldbindingar og iðgjöld. Frádráttur frá eignum vegna fjárfestingargjalda er enginn við þessa tryggingafræðilegu athugun, en því veldur að frá árinu 2015 hefur skrifstofu- og stjórnunarkostnaður sem færður var undir fjárfestingargjöld, og er grunnur slíks frádráttar, verið færður undir rekstrarkostnað og mat rekstrarkostnaðar því hækkað samsvarandi.

Um ávöxtun er miðað við 3,5% vaxtaforsendu umfram hækkun verðlags, en einnig áætlað fyrir 1,5% launahækkun starfandi. Við lok starfs mun réttindagrunni verða breytt yfir í vísitölu neysliverðs til verðtryggingar samhliða 14% hækkun áunninna réttinda og eru þær breytingar um það bil jafngildar.

Gert er ráð fyrir lífeyrisskuldbindingum til handa öllum er greitt hafa iðgjöld til sjóðsins.

Skuldbindingar eru metnar í tvennu lagi. Annars vegar eru metnar áfallnar skuldbindingar, þ.e. þær skuldbindingar sem sjóðurinn hefur þegar tekið á sig vegna áunninna réttinda sjóðfélaga, og hins vegar framtíðar skuldbindingar sjóðsins, sem eru þær skuldbindingar sem falla munu á sjóðinn við það að auk áunninna skuldbindinga bætist við skuldbindingar vegna þeirra iðgjalda sem ætlað er að berist sjóðnum frá þeim sjóðfélögum sem greiddu til hans iðgjöld í lok árs 2017. Samtala áfallinna og framtíðar skuldbindinga kallast svo heildarskuldbinding sjóðsins.

Við mat áunninna skuldbindinga er fyrir lífeyrisþega miðað við úrskurðaðan lífeyri í desember 2017, og fyrir aðra sjóðfélaga reiknað hverjar verða muni lífeyrisgreiðslur til þeirra samkvæmt reglugerðarákvæðum sjóðsins miðað við núverandi réttindahlutfall og viðmiðunarlaun.

Þar sem sjóðfélögum er nú heimilt að hefja töku eftirlauna án þess að látið sé af starfi verður að teljast líklegt að allir sjóðfélagar hefji töku eftirlauna eins snemma og þeim er unnt, enda hækkar lífeyrisréttur ekki við frestun á töku, nema að því marki sem meiri réttinda er aflað með iðgjaldagreiðslum. Er því í tryggingafræðilegri athugun sjóðsins miðað gert ráð fyrir að allir hefji töku eftirlauna eins snemma og þeir hafa heimild til án skerðingar.

Verðbréfaeign sjóðsins er endrmetin miðað við 3,5% ávöxtunarkröfu.

NÍÐURSTÖÐUR

Eftirfarandi tafla sýnir skiptingu lífeyrisskuldbindinga eftir tegundum lífeyris, og hvort um er að ræða áunnin réttindi eða áætlaða réttindaöflun vegna framtíðariðgjalda.

Tafla II. Tryggingafræðileg staða			
Lífeyrissjóður starfsmanna Búnaðarbanka Íslands hf. 2017 – fjárhæðir í milljónum			
Eignir	Áunnið	Framtíð	Heildar
Eignir:	22.950,8		22.950,8
Endurmat - skuldabréf :	-1.454,6		-1.454,6
- hlutabréf :	-29,6		-29,6
Fjárfestingagjöld:	0,0		0,0
Rekstrarkostnaður:	-358,7	-5,8	-364,5
Iðgjöld:		78,2	78,2
Samtals:	21.107,9	72,4	21.180,3
Skuldbindingar			
Ellilífeyrir:	17.015,6	224,0	17.239,6
Örorkulífeyrir:	265,3	8,3	273,5
Makalífeyrir:	2.724,8	15,8	2.740,5
Barnalífeyrir:	0,2	0,1	0,4
Dánarbætur	69,6	0,0	69,6
Samtals:	20.075,5	248,2	20.323,6
Mismunur:	1.032,5	-175,8	856,7
Hlutf. af skuldb.	5,1%	-70,8%	4,2%

Staða sjóðsins versnar líttlega frá lokum síðasta árs, en þá voru eignir sjóðsins taldar 4,4% umfram skuldbindingar. Veldur þar að mestu að ávöxtun sjóðsins á liðnu ári náði ekki viðmiði tryggingafræðilegra athugana umfram hækkun lífeyrisréttinda og nokkur hækkun á mati kostnaðar. Reiknuð raunávöxtun miðað við endurmetna eign er 2,2%.

FYLGISKJÖL

---

1. Virkir sjóðfélagar, fjöldi, áunnin réttindi og iðgjöld eftir aldri og kyni
2. Óvirkir sjóðfélagar, fjöldi og áunnin réttindi eftir aldri og kyni
3. Lífeyrisþegar
4. Tryggingafræðileg staða 2017
5. Tryggingafræðileg staða 2017 reiknuð með staðalforsendum
6. Breyting áfallinna skuldbindinga